

פרשת תרומה
שנת תשפ"ב לפ"ק
גליון ס"ד

עידן

העאת
אלקי אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

שיעורים בספר התניא - פרק כ"ג
(שיעור מ"ד פרשת בה"ב תשנ"ט)

כי נר מצוה ותורה אור:

אורפני ההשפעה של 'אור מקיף' ו'אור פנימי'

א. ותורתך בתוך מעי: מאור התורה נמשך אור פנימי

ב' אופני השפעת אור מהבורא ברוך הוא לנבראים 'אור פנימי' ו'אור מקיף' | 'אור פנימי' - נעשה חלק מעצמיות הנברא, 'אור מקיף' - משפיע רק מבחוץ | האור הנמשך ע"י התורה הוא 'פנימי', והאור שנמשך ע"י קיום המצוות הוא 'מקיף' | ע"י הבנה בתורה וע"י לימוד התורה מתוך תענוג זוכים לתפיסה בעצמיותו יתברך

ב. אור צדיקים - אור פנימי ואור מקיף

ב' אופני השפעת הצדיק לתלמידים | דביקות הצדיק בהקב"ה נשפע לתלמידיו באופן של 'אור פנימי' ו'אור מקיף' | השפעת עצם הדביקות הוא אור מקיף, והשפעת לבושי הדביקות הוא אור פנימי

ג. שני מאורות הגדולים: לימוד התורה וקיום המצוות

'תלמוד תורה כנגד כולם' - על ידי לימוד התורה זוכים לב' בחינות של 'אור פנימי' ושל 'אור מקיף' | בעולם הזה לא ניתן להשיג את השפעת מעשי המצוות משום שהוא אור מקיף לבד | האור המקיף שע"י קיום המצוות פועל אף בפנימיות אלא שלעת עתה לא ניתן להשיגו | על ידי לימוד התורה זוכים לאור פנימי בעולם הזה

א.

ותורתך בתוך מעי: מאור התורה נמשך אור פנימי

ב' אופני השפעות אור מהבורא ברוך הוא לנבראים 'אור פנימי' ו'אור מקיף' | 'אור פנימי' - נעשה חלק מעצמיות הנברא, 'אור מקיף' - משפיע רק מבחוץ | האור הנמשך ע"י התורה הוא 'פנימי', והאור שנמשך ע"י קיום המצוות הוא 'מקיף' | ע"י הבנה בתורה וע"י לימוד התורה מתוך תענוג זוכים לתפיסה בעצמיותו יתברך

באופן מקיף היינו שהאור האלוקי אמנם נמשך בנבראים ומשפיע עליהם, אבל אין האור נהפך להיות חלק מעצמיות הנבראים המקבלים את האור, אלא הוא נשאר מובדל ומרומם מהם ואינו נרגש בהם בגלוי.

האור הנמשך ע"י לימוד התורה הוא 'אור פנימי', והאור שנמשך ע"י קיום המצוות הוא 'אור מקיף'

וב' אופני ההשפעה הללו יש נמי בהמשכת האור והחיות האלוקות לנשמה על ידי לימוד התורה"ק וקיום המצוות, כי החיות הנמשכת לנשמה על ידי לימוד התורה"ק הוא בחינה של 'אור פנימי', כי כאשר האדם לומד את התורה"ק הוא מושך חיות אלוקות לנשמתו אשר מתאחדת עם עצמיותו, וחיות זו היא בחינה של 'אור פנימי', ואילו החיות הנמשכת לנשמת האדם על ידי קיום המצוות היא בחינה של 'אור מקיף'.

וכפי שהתניא מבאר חילוק זה באריכות בפרק ה', וזה לשונו בתו"ד. 'הרי כשארם יודע ומשיג

של רצון העליון אינו מלוכש בתוכה - בתוך הסטרא אחרא - ממש, אלא מקיף עליה מלמעלה'. וביאור הדברים הוא, כי הנה ידוע שישנם ב' בחינות של אור, אור פנימי ואור מקיף, וגדר ההשפעה באופן של אור פנימי הוא שהאור האלוקי נמשך בעולמות ובנבראים ומתלבש בתוכם, ועל ידי זה הוא נרגש ונקלט בהם עד שמתאחד עמהם, והנברא נעשה חלק מעצמיות החיות המחיה אותו, ואילו השפעה

השפעת חיות בדרך פנים ובדרך אחור

הנה התניא (פרק כב) מבאר שישנם ב' אופנים של השפעת החיות מהקב"ה לנבראים, יש השפעה שהיא בבחינת 'פנים' ש'הוא פנימיות הרצון העליון וחפצו האמיתי אשר חפץ ה' להשפיע חיות לכל הקרוב אליו מסטרא דקדושה, ו'הוא מקור החיים המחיה את כל העולמות', ויש בחינה נוספת של השפעה שהיא בבחינת 'אחוריים דקדושה', שעל ידה הקב"ה משפיע חיות לסטרא אחרא ולטומאה, אשר היא תועבת ה' אשר שנא, ואינו משפיע לה חיות מפנימיות הרצון וחפצו האמיתי אשר חפץ בה חס ושלום, וזה נקרא בחינת אחוריים דרצון העליון ברוך הוא'.

'אור פנימי' - מתאחד עם עצמיות הנברא, 'אור מקיף' - משפיע רק מבחוץ אך אינו מתאחד עם עצמיות הנברא

ומוסיף התניא לבאר (שם) ש'גם בחינת אחוריים

פרק כ"ג

וְכֵן תְּלַבֵּשׁ הַחִיצוֹן שֶׁל נַפְשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבְּאֲדָם הַמְּקִיִּים וְעוֹשֶׂה הַמְּצוּוֹת, שֶׁהוּא כֹחַ וּבְחִינַת הַמַּעֲשֵׂה שֶׁלָּהּ, הוּא מְחַלְבֵּשׁ פְּחִיּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה הַמְּצוּוֹת, וְנַעֲשֶׂה גַם בֶּן בְּנוֹף לְנִשְׁמַת לְרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, וְכַמֵּל אֵלָיו לְנִמְרֵי. וְעַל בֶּן גַּם אֲבָרֵי גוֹף הָאָדָם הַמְּקַנְמִים הַמְּצוּוֹת... הֵם נַעֲשִׂים אוֹ עוֹשֶׂה מְצוּוֹת אַחֲרָת, וְרַגְלִים הַמְּחַלְכֹת לְדַבֵּר מְצוּוֹת, וְכֵן תִּפְּחֵה וְלִשׁוֹן שֶׁמְדַבְּרִים דְּבָרֵי תוֹרָה, וְהַמַּחַם שֶׁמְהַרְהֵר בְּדַבְּרֵי תוֹרָה

וכל זה הוא השפעת האור הנמשך על ידי לימוד התורה, אבל האור הנמשך על ידי קיום המצוות אינו 'אור פנימי', אלא 'אור מקיף', והיינו שאין האור נהפך להיות חלק מעצמיות הנבראים המקבלים את האור, אלא הוא רק לבוש המקיף את הנבראים מבחוץ, ונשאר מובדל ומרום מהם ואינו נרגש בהם בגילוי.

והנה אור פנימי הוא אור קטן לעומת האור המקיף, כי מגדרי האור הפנימי הוא, שהכלי שמקבל את האור יש לו את היכולת לקבל את האור, והנה האדם הוא הכלי שמקבל את האור שנשפע עליו על ידי התורה או על ידי הצדיק וכדלעיל, והנה אם האור קטן מהכלי אכן יש לאדם יכולת לקבל אור זה בקרבו.

בשכלו פסק זה כהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקב"ה... וגם שכלו מלוכב בהם והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה, וזהו האור הפנימי שנשפע על ידי התורה שמתאחד עם עצמיות האדם ולא רק בדרך מקיף. וזהו מעלת התורה על המצוות וכפי שכתב שם בהמשך 'וזאת מעלה יתרה גדולה ונפלאה לאין קץ אשר במצות ידיעת התורה והשגתה על כל המצות מעשיות... כי על ידי כל המצות שבדבור ומעשה הקדוש ברוך הוא מלביש את הנפש ומקיפה אור ה' מראשה ועד רגלה. ובידיעת התורה מלבד שהשכל מלוכב בחכמת ה' הנה גם חכמת ה' בקרבו... ולפי שבידיעת התורה מלוכב בנפש האדם ושכלו ומוקפת בתוכם לכן נקראת בשם לחם ומזון הנפש, כי כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף כשמכניסו בתוכו וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם ובשר כבשרו ואזי יחיה ויתקיים, כך בידיעת התורה והשגתה בנפש האדם שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים נעשה מזון לנפש וחיים בקרבה מחיי החיים אין סוף ברוך הוא המלוכב בחכמתו

ותורתו שבקרבה... והמזון היא בחינת אור פנימי והלבושים בחינת מקיפים.

ע"י הבנה בתורה זוכים לתפיסה בעצמיותו יתברך והיינו שכאשר האדם משיג הבנה בתורה הקדושה הוא זוכה לתפיסה בעצמיות האלוקות כביכול, שהרי התורה"ק הוא הרצון העליון של הקב"ה, כי הוא ורצונו אחד הוא, וממילא כאשר זוכה להבין את התורה"ק שהוא הרצון העליון הוא זוכה לתפיסה בעצמיותו ית"ש ממש, ובודאי שישנם מדרגות רבות בהבנת התורה"ק שיש בה עומקים רבים לפני ולפנים, ואחר חלק הנגלה הרי יש עוד את חלק הפנימיות התורה"ק, אבל עכ"פ על ידי כל הבנה בתורה הקדושה יש איזה תפיסה בעצמיות הבורא ברוך הוא.

התפיסה בעצמיותו הוא בעיקר ע"י לימוד התורה מתוך תענוג ותפיסה זו בעצמיות הבורא שעל ידי ידיעת התורה והשגתה, הוא בחינת 'אור פנימי' שמשפיע על האדם ונעשה ממש חלק מהאדם עצמו, כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף כשמכניסו בתוכו וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם ובשר כבשרו ואזי יחיה ויתקיים, וזוכים לזה על ידי התענוג שיש בלימוד התורה"ק, כי על ידי התענוג האדם מתקשר ומתחבר

ב.

אור צדיקים - אור פנימי ואור מקיף

ב' אופני השפעת הצדיק לתלמידים | דביקות הצדיק בהקב"ה נשפע לתלמידו באופן של 'אור פנימי' ו'אור מקיף' | השפעת עצם הדביקות הוא אור מקיף, והשפעת לבושי הדביקות הוא אור פנימי

ההשגה של הצדיק והגם שאינו אלא לבוש לעצם הדביקות, אמנם אופן השפעת צדיק זה על התלמידים הוא גם על ידי אור מקיף, כגון שעל ידי תפילתו עם הציבור הוא מעורר אותם ומביא אותם לידי דביקות, והגם שאין לתלמידים הבנה בהשגות של הצדיק, הם זוכים לתפיסה בעצם הדביקות של הצדיק בכח האמונה בצדיק וכאמור.

השפעת עצם הדביקות הוא אור מקיף והשפעת לבושי הדביקות הוא אור פנימי

והנה אור פנימי הוא אור קטן לעומת האור המקיף, כי מגדרי האור הפנימי הוא, שהכלי שמקבל את האור יש לו את היכולת לקבל את האור, והנה האדם הוא הכלי שמקבל את האור שנשפע עליו על ידי התורה או על ידי הצדיק וכדלעיל, והנה אם האור קטן מהכלי אכן יש לאדם יכולת לקבל אור זה בקרבו, אמנם כאשר האור גדול עד שאין לאדם יכולת לקבל את האור בקרבו, אז האור משפיע על האדם מבחוץ, והוא הנקרא 'אור מקיף', וכעין האמור לעיל מהשפעת הצדיק שאין לתלמידו את הכלים לקבל את האור של עצם הדביקות, אלא את ההשגות שהם הלבושים של הדביקות, והשגות אלו אינם עיקר הדביקות של הצדיק, כי עיקר הדביקות הוא גבוה מעל גבוה מכל ההשגות והלבושים, ונמצא כי השפעת הדביקות של הצדיק הוא באופן של אור מקיף, ואילו השפעת ההשגות של הצדיק הוא באופן של אור פנימי.

אופן דביקותם בהקב"ה על ידי השגות, אלא הם דבקים בהקב"ה ללא הלבושים של ההשגות, או שגם הלבושים של הדביקות שלהם הם גבוהים ונשגבים עד שאינם ניתנים להבנה לאחרים, וצדיקים אלו אינם יכולים להשפיע לתלמידים באופן של השפעת אור פנימי על ידי מסירת ההשגות, ולכן אופן ההשפעה שלהם הוא בבחינה של אור מקיף.

השפעת הדביקות של הצדיק על ידי אמונת צדיקים

ויש בבחינה זו כמה אופנים של השפעה, וכמו שהיו צדיקים שהיו אמנם עורכים שולחנם בפני הציבור אבל לא אמרו דברי תורה כלל ואף לא מסרו הדרכה לפני הציבור, אמנם על ידי האמונה בצדיק זוכים להתקשר לאור שהמשיך הצדיק על ידי דביקותו באלוקות, ואף על פי שהוא אור שלמעלה מהשגתם, זכו להתקשר לאור זה על ידי האמונה בצדיק. וכידוע שכך היה דרכם של כמה צדיקים, אשר לא אמרו דברי תורה, ולא היה מצידם שום פעולה של השפעה על פי דרכי השכל, אלא באין אומר ובאין דברים וכלי נשמע קולם, הם השפיעו אור של דביקות לאלוקות על ידי עצם הימצאם בקרב האנשים שהאמינו והתקשרו באור הצדיק.

וישנם צדיקים שיש 'קצת לבוש' לדביקותם באלוקות, והוא שאין לתלמידים הבנה בעצם

דביקות של הצדיק בהקב"ה ע"י לבושים שונים וב' בחינות אלו איכא נמי באופני ההשפעה של הצדיקים, כי ישנם צדיקים שהשפעתם על תלמידיהם הוא באופן של אור פנימי, וישנם צדיקים שאופן השפעתם על תלמידיהם הוא באופן של אור מקיף, והיינו, כי הנה עצם הדביקות שהצדיק דבוק בהקב"ה הוא למעלה מן השכל ולא ניתן להסבירה כלל, כי דביקות אלוקות הוא חוש אלוקי כמו חוש הנבואה, והיינו שהנשמה יש לה חוש איך להיות דבוק בהקב"ה, אכן דביקות זו נמשכת על ידי לבושים שונים אשר הם ההשגות שהצדיק משיג, כמו השגות בדביקות אלוקות, או השגות בגדלות הבורא, וכמו כן השגות בתורה"ק שמביא את הצדיק להשגות באלוקות.

השפעת הצדיק באופן של 'אור פנימי'

והנה ישנם צדיקים שאופן השפעתם הוא על ידי מסירת השגות אלו שהם כאמור הלבושים לדביקותו בהקב"ה, ועל ידי מסירת ההשגות הם משפיעים גם את עצם הדביקות המלוכב בהשגות הללו, והנה השגות אלו ניתן למסור ולהשפיע לתלמידים באופן שיהפכו להיות לחלק מעצמיותם של התלמידים, וזהו בחינת השפעה באופן של 'אור פנימי'.

השפעת הצדיק באופן של 'אור מקיף'

אמנם ישנם צדיקים שלפי שורש נשמתם אין

שני מאורות הגדולים: לימוד התורה וקיום המצוות

'תלמוד תורה כנגד כולם' - על ידי לימוד התורה זוכים לב' בחינות של 'אור פנימי' ושל 'אור מקיף' | בעולם הזה לא ניתן להשיג את השפעת מעשי המצוות משום שהוא אור מקיף לבד | האור המקיף שע"י קיום המצוות פועל אף בפנימיות אלא שלעת עתה לא ניתן להשיגו | על ידי לימוד התורה זוכים לאור פנימי בעולם הזה

'תלמוד גדול או מעשה גדול'

והנה לפי מה שנתבאר שאור מקיף הוא אור גדול יותר מאור פנימי, נמצא שהאור שמושפע על ידי לימוד וידיעת התורה"ק שהוא אור פנימי, הוא אור קטן יותר מהאור שמושפע על ידי קיום המצוות שהוא אור מקיף, ולכאורה הדברים צריכים ביאור, כי כבר שאלה שאלה זו בבית המדרש (קידושין מ:) 'תלמוד גדול או מעשה גדול', ואמרינן התם שנענו כולם ואמרו שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה, וכן אמרו (פאה פ"א מ"א) שתלמוד תורה כנגד כולם, וכך איתא בגמרא (מועד קטן טו:) 'כתביב (משלי ג, טו) 'יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה', הא חפצי שמים ישוו בה, וכתביב (שם ה, יא) 'וכל חפצים לא ישוו בה', דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה, כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים. ומבואר שכאשר המצוה יכולה להיעשות על ידי אחרים אין מבטלים תלמוד תורה עבור מצוה זו, ומכל האמור עולה שגדול תלמוד תורה מקיים המצוות, ואילו לעיל נתבאר שהשפעת האור על ידי קיום המצוות שהוא אור המקיף, גדול יותר מאשר השפעת האור שעל ידי לימוד התורה"ק.

על ידי לימוד התורה הקדושה זוכים לב' הבחינות הן של 'אור פנימי' והן של 'אור מקיף'

ויתבאר כי הנה כתב התניא (פרק ה') ש'לכן אמרו רז"ל (פאה פ"א מ"א) שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות, לפי שהמצוות הן לבושים לבד, והתורה היא מזון וגם לבוש לנפש המשכלת שמתלבש בה בעינה ולימודה'.

והיינו כי בתלמוד תורה ישנם ב' בחינות של האור המושפע, כי מחד גיסא יש את האור המושפע על האדם בשעת לימוד וידיעת התורה"ק, והם ההשגות שאותם זוכה האדם להשיג בהבנת התורה"ק כל אחד ואחד לפום דרגא דיליה, והוא 'אור פנימי' שניתן להשיג בעולם הזה, ומאידך גיסא יש בתורה"ק גם את עצם המצווה של לימוד התורה, והנה האור שנוצר על ידי קיום מצוה זהו השגה שלא ניתן להשיג בעולם הזה, והשפעתה בעולם הזה הוא באופן של 'אור מקיף', ולכן תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות, כי בכל המצוות יש את השפעה של אור מקיף בלבד, והשפעה זו הרי קיימת גם בלימוד התורה"ק מצד מצוות לימוד התורה, אכן בנוסף לכך ישנו אור נוסף והוא האור הפנימי שזוכים להשיג מצד עצם ההבנה בתורה, ולכן תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות, כי כאמור יש בתורה"ק את ב' אופני השפעת האור, הן באופן של אור מקיף והן באופן של אור פנימי.

בעולם הזה לא ניתן להשיג את השפעת מעשי המצוות על העולמות

וביאור הדברים הוא כמו שכתב התניא (אגה"ק פכ"ט) 'הנה רצון העליון ברוך הוא מכונה ונקרא בפי חכמי האמת בשם 'כתר עליון' ובו תר"ד עמודי אור..., ורצון זה נתלבש בתרי"ג מצות התורה וז' מצות דרבנן, והנה בעולם הזה לא

ניתן להשיג אור זה של השפעת כת"ר המצוות על כל הבריאה כולה, ואין אתנו יודע גדול התיקונים שנעשים בכל העולמות על ידי קיום המצוות, והנה מה דאיתא בכתבי האר"י ז"ל שספירת 'כתר' מכוון כנגד 'מצח הגולגולת', שהוא החלק שלמעלה ממוח האדם, דהיינו שבחינה זו היא גבוהה ונשגבה ואינה נתפסת כמות האדם ואין לאדם השגה בזה, ולכן הוא בחינת 'אור מקיף', כי אין לנו השגה ותפיסה באור גדול הזה, והוא בחינת 'כתר' שהוא מסובב ומכתר את האדם מבחוץ, וכלשון הפסוק (שופטים כ, מג) 'כתרו את בנימין'. ולכן נחשב האור שמושפע ע"י המצוות לאור מקיף מצד מה שבועלם הזה אי אפשר להשיג את האור הגדול הזה, אלא שזו היא מעלת התורה שגם בעולם הזה היא יורדת למקום נמוך ואפשר להתאחד עם אורה ולכן נחשבת לאור פנימי.

על ידי לימוד התורה זוכים להשגת האור הפנימי

ולעתיד לבוא כשיהיה התיקון השלם תתגלה הכוונה העליונה בעשיית המצוות, ואז ישיגו את האור הגדול ואת השפעת המצוות על כל העולמות העליונים והתחתונים, אמנם כאמור בעולם הזה לא ניתן להשיג אור זה, אלא שהקב"ה נתן לנו כמה השגות מהאור הזה שניתן להשיג גם בעולם הזה, והוא על ידי עסק ולימוד התורה"ק, שבשעת לימוד התורה"ק זוכים לבחינה מסוימת של השגת האור, והוא האור הפנימי שזוכים לה על ידי לימוד התורה"ק, והוא כבחינה שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא' (פאה פ"א מ"א), שבועלם הזה לא ניתן להשיג את האור הגדול של השפעת מעשי המצוות, ורק לעתיד לבוא יתגלה אור זה, והוא 'הקרן הקיימת לעולם הבא', אכן 'אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה', שעל ידי לימוד ועסק בתורה"ק זוכה האדם להשגה של האור הגדול גם בעולם הזה.

האור הפנימי של לימוד התורה בעוה"ז הוא כעין האור שיתגלה לעתידי לבוא

והנה במשנה (שם) נמנו עוד מצוות שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, אבל המשנה מסיימת ש'תלמוד תורה כנגד כולם', וביאור הענין הוא כי הנה איתא במדרש (בי"ר ה, ט. רש"י בראשית א, יא) כי הקב"ה ציווה על האדמה שתוציא 'עץ פרי' - שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא 'תוציא הארץ עץ עושה פרי', ולא העץ פרי, אמנם איתא במדרש (שם טו, ז) שעץ הדעת היה טעם עצו ופריו שוה, והנה אמרו חז"ל (שבת קמז.) שכאשר חטאו אדם וחווה ושמעו לקול הנחש

פרק כ"ג

וּמְזָה יוֹכֵל הַמְשִׁיבֵל לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו יִרְאֶה גְדוּלָה בְּעַסְקוֹ בְּתוֹרָה, בְּשִׁיתְבוֹנָן אִיךְ שְׁנַפְשׁוֹ, וּלְבוֹשִׁיָהּ שְׂבִמְחוֹ וּבְפִיו, הֵם מִתְדַרְּסִים מִמֶּשׁ בְּתַכְלִית הַיַּחֲדוּר בְּרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן וְאוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא מִמֶּשׁ הַמְתַּגַּלָּה בְּהֵם, מֶה שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת, עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, בְּלֹא חֲשִׁיבֵי קִמָּה וּבְאֵין וְאִפְסֵם מִמֶּשׁ, עַד שְׂאִינוֹ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם מִמֶּשׁ אֶלָּא סוֹכֵב בְּלַ עֲלָמִין בְּבְחִינַת מִקְיָה, לְתַחֲיוֹתָם עַקֵּר חַיּוֹתָם

ואכלו מעץ הדעת הטיל בהן זוהמא, וכאשר עמדו ישראל על הר סיני פסקו זוהמתן, נמצא שחזרו שוב לדרגא של 'טעם עצו ופריו שוה'.

ועומק הענין הוא שהענין הוא הקרן הקיימת לעולם הבא, שהוא האור הגדול של השפעת מעשי המצוות שלא ניתן להשיג בעולם הזה, ואילו הפירות שאדם אוכל מהן בעולם הזה, הם ההשגות של האור שניתן להשיג בכמה בחינות גם בעולם הזה, ובשעת מתן תורה שפסקו זוהמתן זכו ישראל לבחינה זו ש'טעם עצו ופריו יהיו שווין', דהיינו שזכו להשיג בעולם הזה את השפעות האור שאותם יזכו להשיג רק לעתידי לבא, ובבחינה מסוימת זוכים להשיג אור זה על ידי לימוד ועסק התורה, והנה 'תלמוד תורה כנגד כולם', שאפילו הפירות הנאכלים בעולם הזה על ידי לימוד התורה"ק הם כמו הקרן הקיימת לעולם הבא, בבחינה של 'עולמך תראה בחיידך' (ברכות יז.).

האור המקיף שע"י קיום המצוות פועל אף בפנימי אלא שבעוה"ז לא ניתן להשיג זאת

והנה כל האמור הוא בביאור השפעת אור המקיף על צד הקדושה, אבל כאמור לעיל מדברי התניא שגם הסטרא אחרא יונק את חיותו מכח אורי המקיף, אכן הם ב' בחינות שונות כי באמת האור הנמשך על ידי קיום המצוות הוא 'אור פנימי', אלא שלגודל האור אין לאדם תפיסה באור כה גדול ואין לו את הכלים הראויים לקבל אור גדול כזה ולכן נחשב זאת רק לאור מקיף, אבל לא בבחינת השגה אלא בדרך של פעולה ודאי שהוא פועל על האדם, דהיינו שהרצון העליון שיתגלה רק לעתידי לבוא, משפיע ופועל כבר עתה על האדם אף שאינו משיג זאת, ולעתידי לבא בעולם התיקון יתגלה האור הגדול הנמשך לאדם על ידי קיום המצוות באופן פנימי עד שגם הוא נעשית חלק מעצמיות האדם.

ונמצא שאין כאן סתירה כלל, כי מצד הירידה של האור הרי יש מעלה לתורה שיורדת ומתאחדת עם עצמות האדם ולכן גדול תלמוד תורה כנגד כל המצוות, כי על ידה נמשך האור למטה, ומעלת המצוות היא שבועלם הזה לא ניתן להשיג את אורה והיא נשפעת רק באופן של אור מקיף.

הסט"א יונק חיותו מאור מקיף כי לגודל האור אין לסט"א יכולת להפריע לאור

אכן אור המקיף שמשם יונק הסטרא אחרא את חיותו, הוא בחינה אחרת, דהיינו שאין האור משפיע ופועל על הסט"א כלל, וכמו שמוכר לעיל מדברי התניא 'כי היא תועבת ה' אשר שנא, ואינו משפיע לה חיות מפנימיות הרצון וחפצו האמיתי אשר חפץ בה חס ושלום, כי אם כמאן דרשי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו, רק כדי להעניש את הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים דאכפין לסטרא אחרא, וכדי שהסטרא אחרא לא יפריע לאור ששמננו הוא יונק את חיותו, לכן היא ניתנת לו ממקום גבוה כל כך של אור מקיף, שלגודל הקדושה והאור אין לאור זה שום שייכות עם הסט"א, ואין לסט"א שום אפשרות להפריע לאור גדול זה.

ולעתיד לבוא כשיהיה התיקון השלם תתגלה הכוונה העליונה בעשיית המצוות, ואז ישיגו את האור הגדול ואת השפעת המצוות על כל העולמות העליונים והתחתונים, אמנם כאמור בעולם הזה לא ניתן להשיג אור זה, אלא שהקב"ה נתן לנו כמה השגות מהאור הזה שניתן להשיג גם בעולם הזה

~

כי באמת האור הנמשך על ידי קיום המצוות הוא 'אור פנימי', אלא שלגודל האור אין לאדם תפיסה באור כה גדול ואין לו את הכלים הראויים לקבל אור גדול כזה ולכן נחשב זאת רק לאור מקיף, אבל לא בבחינת השגה אלא בדרך של פעולה ודאי שהוא פועל על האדם, דהיינו שהרצון העליון שיתגלה רק לעתידי לבוא, משפיע ופועל כבר עתה על האדם אף שאינו משיג זאת

א.

תכלית בית המקדש להשרות את השכינה בעולמות התחתונים

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ח).

בפרשה זו עוסקים בבנין המשכן וכליו, והמה יסוד ופינה לבנין בית עולמים, כי כן יעשו לדורות על פי תבנית המשכן וכל כליו ככל אשר הראה משה רבינו. ועינינו של המשכן ובית המקדש לא היה איזה מקום פרטי אשר יש בו השראת השכינה, אלא הם היו המכון להשראת השכינה על כלל העולם, ובהם היה גילוי כבוד מלכות ה' השורה ומתגלה בכל העולמות התחתונים. ולכן היתה עבודת בנין המשכן דוגמא לבריאת כל העולם, שכן אמרו חז"ל (ברכות נה). על צלאל בונה המשכן שהיה יודע לצרף אותיות שבהן נבראו שמים וארץ. והנה עולם הבריאה הוא הראש והכליליות של כל העולמות התחתונים [צירה ועשיה הבאים אחריו], ובכן י"ל בכלליות כי עניינו של ביהמ"ק הוא להמשיך את השראת השכינה בעולם הבריאה, ועי"ז להאיר זאת על כלל העולמות.

והנה אברהם אבינו ע"ה היה חוקר ודורש אחר גילוי אלקות בעולם, ומשלוח חז"ל עליו משל ואמרו (ב"ר לט, א) "אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עורב במקום למקום וראה בירה אחת דולקת, וכי הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה וכו'". וי"ל כי דוקא נקטו את הלשון 'בירה' על העולם, ברצותם לדבר על מה שביקש אאע"ה אחר גילוי אלקות בתוכו. כי הנה הראש לכל העולמות התחתונים הוא עולם הבריאה כנ"ל, וי"ל כי עיקר שמו הוא 'בירה' כלומר בנין שלם ומתוקן, כי העולמות התחתונים נראים כשלמים ומתוקנים בפני עצמם ח"ו, אלא שבשם 'בריאה' נוסף אות א', הרמוז על 'אלופו של עולם' השורה ומתגלה בבריאה, ועי"ז נהיה מן ה'בירה' משמעות של 'בריאה' שיש לה כורא ומנהג.

ובזה יובן מה שהיה ביהמ"ק מונח בשם 'בירה' (אליבא דר"ל יוסא ב), שהרי ענין ביהמ"ק הוא להכניס את השראת השכינה בעולמות התחתונים, אשר מצד עצמם נראים כמו מצב של 'בירה' בלי מנהגו, וביהמ"ק בא להשרות את שכנתו ית' בהם, והיינו אשר ביהמ"ק בא לעשות מ'בירה' 'בריאה'. ויש לרמוז ענין זה של ביהמ"ק בחמשה עיקרי הכלים שבו, ואלו הן הארון המנורה והשולחן ושני המזבחות. שכן 'ארון מנורה שולחן מזבח (המניח) מזבח' (החיצוני) הוא בגי' אלף ס' אשר הוא בגי' ה' פעמים ר"ב, והיבט 'בירה' היא נוט' ה' ר"ב, והיינו אשר ענין כלי ביהמ"ק האלו הוא להאיר בתוך ה'בירה' וכמו שנתבאר.

ובימי גלות פרס ומדי היו בני ישראל במצב של הסתר ושפלות גדול מאד, וזה רמזו בשם שושן ה'בירה' אשר היה מקום מושב המלך ששטל על בני ישראל באותה תקופה, להורות על כל העולם הא' של 'ביאה' המורה על השראת השכינה וגילוי השגחתו ית' בעולם. כי אז היה הסתר פנים גדול, כמו שאמרו חז"ל (חולין קל"ט) אסתר מן התורה מנין שנא' (דברים לא, י) ואנכי הסתר אסתיר. וכך אכן נרמז בשמה אסתר המורה על א' סתר, שהיא המורה על אלופו של עולם המשרה שכנתו ית' בעולם, היתה נעלמת באותו פרק. והוא מאחר שחשבו בני ישראל שכבר עברו שבעים שנות גלות בכל ולא נגאלו, ומעתה ישארו ח"ו לעולם להיות עבדי אחשוורוש. ולכן עד נס פורים היה אחשוורוש מזוהר בכל עת שלא יבקשו ממנו על בנין ביהמ"ק, כי ענין שבתו בשושן ה'בירה' היה לעומת ה'ביהמ"ק.

אבל בנס פורים נתגלה כמו שאמרו חז"ל (מגילה י) רב דימי בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרתחא מהכא (שורא ט, ט) כי עבדים אנתו ובעבודתו לא יעובדו אלקינו וגו', אשר גם בהיותנו שקועים תחת עול העבדות של אוה"ע, היונקים את כחם מן הסתר השורר בעולמות התחתונים, מ"מ ידו של הקב"ה נטויה עלינו ועינו פקוחה עלינו באהבה. ולכן היה אז נס בדרך הטבע דוקא, להראות איך הקב"ה נמצא מאד גם בכל הסתר של דרך הטבע. וזו היתה הכנה רבתי לבנין ביהמ"ק השני, כי בזה גילו את יסוד עניינו של ביהמ"ק, שהוא השראת שכנתו ית' בכל העולמות התחתונים.

ב.

בדי הארון קבועים בו לפי שאינם עכור המסעות בלבד

בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו (כה, טו).

איסור זה שלא יסורו הבדים מן הארון, הוא איסור מיוחד דוקא על בדי הארון. ולא מצינו איסור זה לא אצל שולחן הזהב, ולא אצל המזבחות, ואע"פ שגם להם היו בדים. ובפשטות נראה כי הבדים של שאר הכלים היו משמשים רק בשעת המסעות לשאת אותם בהם, והארון היה שונה מכולם אשר הבדים צריכים היו להישאר בו לעולמים, ויש להבין את הדבר.

וי"ל כי הבדים של כל הכלים היו עשויים בכדי לשאת אותם בהם, והרי רק בשעת המסעות היו צריכים לשאתם, ולכן לא היה חיוב להשאירם על הכלים שלא בשעת המסעות. אבל הארון היה נושא את נושאו כמו שאמרו חז"ל (סוטה לה), וא"כ לא היו בדיו עשויים בכדי לשאתו, [ומה שכתוב (כה, יד) שהיו הבדים "לשאת את הארון בהם", אין המוונה שבשביל זה היו הבדים, אלא שהבדים על הארון היו האופן לקיים בו מצות נשיאה, כי אסור לשאת את הארון שלא ע"י הבדים]. ובכדי להדגיש את זאת, נאסרה הסרת הבדים מן הארון גם שלא בשעת המסעות, להורות כי לא עובר המסעות נעשו הבדים. כי שבביל נשיאת הארון בעת המסעות לא היו צריכים כלום, כי הארון היה נושא את עצמו.

ויש לבאר בזה עוד, כי הנה הארון לא תפס מקום בחינתו, כמו שאמרו חז"ל (יומא כא) מקום ארון אינו מן המדה. וא"כ לא היה הארון נחשב להונה במקומו כלל, מאחר שלא תפס שם מקום כלל. אלא היה הארון נחשב בכל עת כמו הולך בדרך שאינו קבוע במקומו, ולכן היה צריך שיהיו לו בדים בכל עת ולא יסורו ממנו לעולם.

ג.

רמזי קרשי המשכן

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים (כו, טו).

כתב רש"י: "הוי ליה למימר 'ועשית קרשים' כמו שנאמר בכל דבר ודבר, מרו 'הקרשים', מאותן העומדים ומיוחדין לכך. יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת צוה לבניו להעלותם עמם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתידי הקב"ה לצוות אותן לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראוי שיהיו מומונים בידם".

הנה מדתו של יעקב אבינו ע"ה היא האמת כמ"ש (מכילא ז, ט) תתן אמת ליעקב, ולכן הוא תיקן את הקרשים, כי 'קרש' הוא אותיות 'שקר', דהיינו שע"י הקרשים מנעימים את השקר והפגמים אותו לאמת. ויש לרמוז בזה עוד, כי הנה 'קרש' הוא בגי' ב' פעמים ש', ולכל קרש היו שתי 'ידות', ונמצא ב"פ ש' וב"פ יד הרי לנו ב"פ שם שד"י. ואת הידות האלו היו מכניסים לאדנים, אשר 'אדן' רומז על שם 'אדני', ונמצא כי ע"י הקרשים היה יחוד של ב' פעמים שד"י 'אדני', והם השמוה"ק של מדות יסוד ומלכות, והם היו מתייחדים ע"י הקרשים. ואילו שד"י עם אדן הוא בגי' ש"ע שהוא בחי' אור האמת, כמ"ש באר"ה"ק (ע"ה ש"ג פ"ה) שיש ש"ע אורות המאירים בתיקון 'אומת' (בן ה"ג תיקונים שנתכו בפסוקי מי א-ל כמוך וכו'), ונמצא כאן רמז נוסף לבחינתו בקודש של יעצ"ה. וכך גם מרומזו במה שהיו מצרפים קרש לקרש ע"י מבעת, כי 'קרש טבעת' הוא בגי' 'תפארת', שהוא הספירה המכוננת ליעצ"ה.

ולפי מה שנתבאר כי בכל קרש היו רמוזים ב"פ שד"י, הנה ב"פ שד"י הוא בגי' 'ברכות', ולכן ניתנו הקרשים באדנים, כי א' בוה"ק (תיקון קלא) אשר מאת האדנים היו כנגד מאה ברכות, ונמצא כי האדנים רמזו על הברכות שהושפעו מן השמים ע"י הקרשים עם הידות. והנה תכלית הברכות היא ברכת כהנים, ואי' כספרי המקובלים הקדמונים כי יש שמוה"ק היוצאים מפסוקי ברכת כהנים (אנאק"ם פת"ם ספס"ם דיוס"ם). ושמות אלו הם בגי' אלף שמים ארץ, כי א' בוה"ק (ח"א קסא). כי אין ברכה מן השמים פחותה מאלף, ולכן ברכת כהנים שהיא שורש ועיקר

הברכות, נרמזו בה אלף הברכות הבאות מן השמים לארץ. [ואלף ברכות אלו הם בחי' המאה ברכות הרמוזים באדנים כנ"ל, שכן אמרו חז"ל (חולין פז) כי על כל ברכה מקבלים שכר עשרה זהובים, וא"כ שכרם של מאה ברכות הם אלף זהובים, בחי' אלף ברכות]. וגם ברכות אלו נרמזו אצל הקרשים המורים על הברכות כנ"ל, שכן היו מחברים שני קרשים ע"י טבעת זה לזה, והנה 'קרש קרש טבעת' הוא בגי' השמוה"ק הנ"ל.

ד.

"א ריעות העיזים כדי להעלות את חיות הסט"א

והאמה מזה והאמה מזה בעודף באורך ריעות האוהל, יהיה סרוח על צדי המשכן מזה ומזה לכסותו (כו, י).

כתב רש"י "למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה". יש לפרש ע"ד הרמז מה הוא הענין בריעות אלו דוקא להיות 'חס על היפה'. וי"ל בהקדם מה שהיו ריעות העיזים עשויות מ"א חלקים, אשר זה רומז על חיות הסט"א. כמו שמצינו בענין הקטורת המוציאה את החיות מן הקל" (אשר לכן היא עוצרת מנפה), ולכן יש בה י"א סממנים. כי הקדושה היא 'עשר ולא אחד עשר' כדאי' בספר יצירה (פ"א ט"ו), ולכן מספר אחד עשר רומז על הסט"א. וכן רמזו במה שאמרו חז"ל (ברכות א) 'א"ר חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה מפורשעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטורת'. הרי כי הקטורת מלמדת אותנו להעלות ולתקן גם את הפושעי ישראל, אשר הם היו נמצאים ברשות הסט"א, כי הקטורת היא תיקון והעלאת הניצוה"ק שיש אצל הסט"א. וכך גם היה ענין י"א ריעות העיזים במשכן, שהיו בכדי להעלות את החיות של הסט"א. ולכן לא היה צורך בכל היריעה האחד עשר שבביל כיסוי המשכן, אלא היה עודף תלוי משני צדדי המשכן מזה ומזה, להורות כי יש כאן צירוף של כוחות הסט"א שאינם חלק מן הקדושה, ועי"ז התבטלותם ומניעתם אל הקדושה, הרי הם מצטרפים ומתעלים אליה.

והנה העלאת חיות הסט"א ע"י הקטורת נרמזה בצירוף החלבנה שריחה רע כנ"ל מדברי חז"ל, כי ריח רע מורה על הקל"י. ולכן גם י"א ריעות אלו היו מעור עיזים, אשר אמרו עליו חז"ל (פובא ברש"י בראשית כו, כז) "אין ריח רע יותר משטף העיזים". ואי' בספס"ק כי המן ועשרת בניו הם ביחד י"א כנגד חיות הסט"א, והמן הוא העיקר שבהם ולכן 'המן' בגי' 'חלבנה' ולפי שהמן ובניו הם י"א כוחות הסט"א, לכן הם בבחי' ריח רע כנ"ל [ומפני כך השליכו בתו של המן עליו עציץ של ריח רע (מעילה טו)], ולפיכך באה הכנעתם וביטולם ע"י מרדכי ואסתר שהם בבחי' ריח טוב, כי מרדכי נרמז בתורה בפסוק מר דרוו (שמות ל, כג; מעילה י) שהוא ראש לכל הבשמים כמו שאמרו חז"ל (מעילה שס). וכן אסתר נקראה הדסה (אסתר ג, ב) בחי' הדסים שיש להם ריח טוב, כי ע"י הריח הטוב של מרדכי ואסתר ביטלו את קל"י המן ועשרת בניו.

ולכן נקרא היתרון שיש ביריעות העיזים בלשון 'סרח' העודף (כו, י), כי הוא רומז על סרחון וריח רע שהוא בחי' חיות הסט"א כמו החלבנה. אבל הכתוב רמז על תיקונו והעלאתו בלשון זה עצמו, והוא מה שאמר הכתוב שיהיה 'סרוח' על צדי המשכן, דהיינו שלא יהיה דבר בפני עצמו, אלא יתבטל להיות טפל אל המשכן ולהעלות על ידו, ובהו יתעלה אל הקדושה. ובדרך רמז, הנה 'סרוח' הוא בגי' מרדכי, אשר הוא בבחי' ריח טוב כנ"ל.

וזהו מה שכתב רש"י ביריעות אלו "שיהא אדם חס על היפה", כי יפה הוא בגי' חלבנה וכן המן, שהוא עיקר בחי' הסט"א שצריכים להעלות את החיות ממנו. ונרמזו בתבנית חס על היפה' שהם בגי' 'סרח', להורות על הריח רע שבסט"א. אבל בתבנית אלו עצמם נרמזו גם תיקונו, ע"י שיהיה סרוח כנ"ל. כי אות ו' נקראת בדברי חז"ל 'אות חיים', וזה הרמז בדברי רש"י שיהא אדם 'חס' שהוא בגי' 'חיים', על היפה' שהוא החלבנה שהוא בחי' סרח כנ"ל, דהיינו שיוסיפו את ו' על 'סרח' ועי"ז יהיה 'סרוח' שהוא תיקונו.

כי הוא חלקך בחיים:

נישט זיין פויל צו טון דוקא 'דיין' עבודה אויף דער וועלט

א. שמח בחלקו: טוה 'דיין חלק' אין עבודת ה' מיט א זריזות

פארהאן מחלות וואס מען זעט פונדדריסן און מען קען זיי היילן באצייטנס | דער עיקר פראבלעם איז מיט די מחלות וועלכע האבן נישט קיין סימנים פונדדריסן | ווען מען ווערט געוואויר - איז שוין נעבעך צו שפעט | די עצה: מאכן כסדר אונטערזוכונגען | אין רוחניות איז אויך פארהאן מדות וואס דער מענטש זעט נישט דעם חסרון דערפון | ווען ער כאפט זיך - איז ער שוין אין די הענט פונעם יצר הרע | יעדער איד האט זיך זיין עיקר עבודה וואס מען פאדערט פון אים | דוקא יענץ איז ער פויל צו טון | ער וועט טון אלע גוטע זאכן - אויסער זיין זאך | פונדדריסן זעט מען נישט דעם פראבלעם | שפעטער קומט עס ארויס אין פארעם פון אומצופרידנקייט אין עבודת ה' | דאס איז א באהאלטענע עצלות קרענק | מען דארף זיך כסדר אנטערזוכן צי מען ליידט נישט דערויף

ב. ושוחד לא תקח: זיך נישט לאזן נאָרן פון 'ענינים' - נאר זיצן און לערנען

ב"י א בחור איז דער עיקר נקודה: לערנען תורה | אלע אנדערע זאכן זענען בלויז א טפל | טאמער ער וועט לערנען פליסיג - וועט עס שוין אויטאמאטיש אויפהייבן אלע אנדערע עבודות | א בחור וואס ליגט נישט אין לערנען - אפילו אויב ער טוט אסאך אנדערע עבודות - וועט נישט מצליח זיין | ווען דער קאפ איז צושפרייט אין אסאך עבודות - איז מען נישט מצליח אין קיין איינס | מען דארף אריינווארפן אלע כוחות בלויז אין לימוד התורה | טאמער ער לאזט זיך פונעם יצר הרע - וועט עס נישט זיין דערקענבאר פון אנפאנג | עס איז א באהאלטענע מחלה וואס עסט אים אויף צוביסלעכווייז | מיט דער צייט וועט זיך די עצלות אויסשפילן אויף א ברייטערן פארנעם | ער וועט ווערן פויל אויך פון די מצוות וואס ער האט געטון אלס בחור | יעדן טאג אן אנדערן תירוץ | ער מיינט אז עס איז בלויז איין טאג | פון איין טאג ווערט זיבעציג יאר | ווען ער כאפט זיך - איז שוין צי שפעט | בחור כאפ זיך יעצט - אם לא עכשיו אימתי

ג. ווי נעמט מען היינט די פארצייטישע 'גדולי תורה'!

א בחור דארף שטרעבן צו וואקסן א גדול | ווען די תורה עפנט זיך פאר איינעם - באקומט ער אין סוף'דיגע כוחות אין תורה | געווענליך זענען די גדולים געווען גדולים נאך אלס קינד | עס פעלט אבער אויס די ברייטע קוק אויף תורה - צו אנערקענען אז 'היום קצר והמלאכה מרובה' | דעריבער דארף מען לאזן אזעלכע קינדער אויסגעבן זייערע גרויסע השגות און כשרונות אין תורה | דער פראבלעם ווען מען שטופט זיי צוואם | זייערע השגות ווערן מצומצם | אלס בחור - און בפרט אלס אינגערמאן - דארף מען ארויסגיין פון די צמצומים און אנהייבן לערנען גדלות'דיג | די תורה וועט זיך עפענען פאר אים און ער וועט וואקסן א 'גדול בתורה'

א.

שמח בחלקו: טוה 'דיין חלק' אין עבודת ה' מיט א זריזות

דער גיפט פון עצלות צושפרייט זיך זייער שטייט

דער מסילת ישראל דא אין פרק ו' איז מסביר, אז עצלות איז ווי אן 'ארס' - א גיפט פון א שלאנג, וועלכע צושפרייט זיך אינעם מענטש צוביסלעך, און דערפאר האט עס נישט קיין רפואה, ווייל פון אנפאנג איז עס נישט צום באמערקן, און דערנאך ווען מען כאפט זיך שוין - איז שוין צי שפעט.

מחלה וואס מען דערקענט נישט פונדדריסן

כדי עס צו מקרב זיין אל השכל - וועט מען עס צוגלייכן צו אן אוממערקבארע מחלה לא עלינו. געווענליך ווען א מענטש האט עפעס א מחלה לא עלינו - דערקענט זיך באלד פונדדריסן אז ער ליידט פון עפעס א מחלה, מען זעט געוויסע סימנים (סימפטאמען) און מען ווייסט באלד אז מען דארף דאס באהאנדלען און אויסהיילן. עס איז אבער פארהאן געוויסע מסוכנ'דיגע מחלות - דער אויבערשטער זאל אפהיטן - וועלכע האבן נישט קיין שום אויסערליכע סימנים, עס ווייזט זיך גארנישט ארויס אינדדריסן. און ווען מען דערקענט עס שוין פונדדריסן - איז שוין אסאך

מאל צו שפעט רחמנא ליצלך, מען דארף עס כאפן באצייטנס, ווייל שפעטער האט עס נישט קיין שום רפואה. די מחלה ווארט גארנישט פריער, נאר עס קומט ארויס ווען דער מצב איז שוין זייער שמאל. דערפאר הייסן די דאקטוירים אז יעדער מענטש זאל זיך לאזן אונטערזוכן יעדע שטיק צייט, זיכער צו מאכן אז מען ליידט נישט פון די סארט מחלות ווייל דורכדעם וואס מען קוקט דורך גרונטליך

מען עס אויף. אט אויף דער רשימה שטעלט דער מסילת ישראל אריין די מדה פון 'עצלות' - אז עס נעמט זייער לאנג ביז מען באמערקט דעם חורבן.

פארוואס איז עצלות אן אוממערקבארע מחלה?

לכאורה דארף מען פארשטיין די ווערטער פון מסילת ישראל, פון וועלכער סארט 'עצלות' רעדט ער דא? ווייל די געווענליכע עצלות וואס מיר זענען צוגעוואוינט אנצורופן מיטן נאמען 'עצלות' - ווי למשל, שלאפן אסאך און פארברענגען צייט אויף גארנישט - דאס דערקענט זיך דאך באלד אז דאס איז א קרענק! א בחור וואס שטייט אויף שפעט און שמועסט דורך דעם גאנצן סדר הלימוד - דארף מען דאך נישט זיין קיין גרויסער מבין צו דיאגנאזירן אז דער בחור ליידט פון א הארבע רוחניות'דיגע מחלה? נאר לכאורה רעדט דא דער מסילת ישראל פון אן אנדערן סארט נקודה פון עצלות - וואס דאס איז טאקע א באהאלטענער קרענק. מען וועט דא אויסשמועסן בלויז איין פרט - א געוויסער סארט באהאלטענע 'עצלות', וועלכע מען וועט פרובירן מסביר צו זיין בהרחבה, ווייל גאר אסאך מענטשן ווערן נכשל אין דעם.

הרבה דרכים למקום

דער רבנו של עולם האט באשאפן אז כלל ישראל איז כולל פארשידענע סארט מענטשן - וואס יעדער מענטש האט זיך זיין עיקר נקודה אין עבודת ה' - געוואנדן לויט זיין מצב, עס איז פארהאן אידן וואס זייער עיקר עבודה איז 'תפלה' - מתפלל זיין פאר אנדערע

דעם גאנצן קערפער, קען מען - מיט די היינטיגע טעכנאלאגיע - דערקענען צי עס איז נישטא אין אים קיין באהאלטענע מחלה.

א שלעכטע מדה - וואס מען ווייסט אפילו נישט אז עס איז שלעכט

מיר ווייסן אז יעדע מחלה, איז בעצם בשורשו א קליפה - וואס ווען עס ווערט נשתלשל און קומט אראפ דא אין דער גשמיות'דיגער וועלט - ווערט עס נתלכש אין א געוויסע מחלה. אין אנדערע ווערטער: קעגן יעדן יצר הרע - איז פארהאן א גשמיות'דיגע מחלה וועלכע ענדלט צו דעם יצר הרע! לענייננו: די אלע גשמיות'דיגע מחלות וועלכע האבן נישט קיין סימנים און דערקענען זיך נישט פון אנהייב, ביז ווען עס איז שוין צי שפעט - נעמען זיך פון אזעלכע סארט יצר הרע'ס וועלכע דערקענען זיך אויך נישט אויפן מענטש פון אנפאנג! עס האט נישט קיין 'פועל יוצא' אינדדריסן און קיינער זעט נישט אויף דעם בחור אז עפעס טויג נישט אים, ערשט שפעטער ווען דער פראבלעם איז שוין געפערליך - דער יצר הרע האט אים שוין אין דער האנט - דעמאלט כאפט

פרק ו'

וְהַיְהִי תְדַע בִּי זֶה פֶּלֶל גְּדוֹל מְנַסֶּה בְּמִלְאֶכֶת הַפְּרִישׁוֹת, שְׁפָל רָקָא צְרִיכָה בְּדִיקָה, בִּי אֵף עַל פִּי שְׂבוּכָה לְהִיּוֹת יִשְׂרָאֵל וּנְכוּחָה, אֲמִנֶם קְרוֹב הַדָּבָר שֶׁתְּהִיָּה מַעֲצָת הַיָּצָר וּמְרֻמּוֹתָיו, עַל כֵּן צְרִיכָה לְבִדּוֹק אַחֲרֶיהָ בְּחֻקֵּי רַבּוֹת וְאִם אַחַר כָּל אֵלֶּה תִצְדָּק, וְדַאי שֶׁהִיא מוֹבָרָה

נקודות:

קיינעם וועט נישט איינפאלן אז דער מענטש ליידט אויף עצלות! אבער אינ'אמת'ן איז ער אנגעשטעקט מיט א באהאלטענע עצלות! ער איז פויל צו טון די ריכטיגע זאך - וואס ער ביי זיך ווייסט גאנץ גוט וואס מען פארלאנגט פון אים בעיקר - נאר ער האט א יצר הרע פון עצלות וואס מאכט אים א כבדות און נאכגעלאזנקייט אויף 'זיין' ספעציעלע נקודה

מען דארף זיין א חכם און האבן דעם זריזות - זיך צו אונטערזוכן מיט אן אמת'ע בדיקה: וואס איז 'מיין עבודה' אויף דער וועלט?! וואס וויל דער רבוננו של עולם פון 'מיר'?! און דעמאלט וועט ער קענען דערקענען דעם מחלה פון 'עצלות', און זיך נישט לאזן דערפון, נאר טון 'זיין' עיקר זאך ~

'זריזות' מיינט, זיך קאנצענטרירן אויף איין זאך און אריינלייגן אלע כוחות אין דעם. ווייל ווילאנג דער מענטש האט אסאך זייטיגע עבודות, וועט ער נישט מצליח זיין אין 'זיין נקודה', אין 'זיין עיקר' עבודה!

איז און בכלל אליינס דאווענען מיט גרויס אריכות און דביקות. עס איז פארהאן אינגעלייט וואס דורכאויס דאס לעבן שטעלט זיך ארויס - לויט זייערע כוחות און מצב, אז זייער עיקר עבודה איז צו זיך 'גמילות חסד', זיי זענען גוטהארציגע מענטשן וואס בייטאג און ביינאכט טוען זיי חסד. אודאי לערנען זיי אויך - מען דארף דאך זיין א 'קובע עתים לתורה' - אבער זייער עיקר עבודה איז צו טון חסד. פארהאן אנדערע אינגעלייט וואס זייער עיקר עבודה איז דער ענין פון 'זיכוי הרבים', צי דורך 'חינוך' - אויפצוטון מיט שוואכע בחורים, צי דורך אנדערע אופנים. יעדער איינער האט זיך זיין נקודה אין עבודת ה'.

דער יצר הרע זוכט אפצוהאלטן יעדן איינעם פון 'זיין זאך'

עס איז אבער פארהאן א באזונדערער יצר הרע, וואס פארלייגט זיך אז דער מענטש זאל דוקא נישט ארבעטן אויף 'זיין עיקר זאך'! דאס איז א באזונדערער סארט אינטערעסאנטער יצר הרע, ווייל ער וועט אפילו מסכים זיין אז דער מענטש זאל טון גרויסע מצוות און ענינים - אבי ער זאל נישט טון די זאך וואס אויף דעם איז ער באשאפן געווארן! ער וועט אים אונטערשיקן מצוות, און ער וועט אים איבעררעדן צו טון דערין, כדי ער זאל קיינמאל נישט צוקומען צום עיקר נקודה! ווייל דאס איז דאס שווערסטע צו טון.

ער רעדט אים איין צו טון יענעם עבודה
למשל, עס איז פארהאן א אינגערמאן וואס זיין 'עיקר עבודה' איז צו טון 'צדקה'. עס דרייען זיך ארום ארימעלייט און עס איז פשוט נישטא ווער עס זאל זיך אפגעבן מיט זיי. און דער אינגערמאן טויג דערצו צו צוזאמענמען געלט און ארויסהעלפן די ארימעלייט. אויפאמאל וועט ער ווערן פרום און אנהייבן זאגן: "אוי, איך מוז זיין א 'קובע עתים לתורה'!", און ער וועט נעמען א חברותא צו לערנען א האלבן טאג און ער וועט נישט עוסק זיין אין צדקה. דארף ער וויסן אז דאס איז א יצר הרע! אויב דיין עבודה איז 'צדקה' - דארפסטו וויסן אז דיין עבודה איז 'צדקה' - און נישט תורה! דאס איז מוזט טון אין דעם און דו טארסט נישט טון עפעס אנדערש! אזוי אויך, פאר דעם מענטש וועלכער דארף זיין א 'דאווענער' - וועט דער יצר הרע צוועדן צו זיצן און לערנען! און פארן 'בן תורה' - וועט ער צוועדן צו דאווענען! אזוי וועט ער אויפטוישן ביי יעדן איינעם זיין תפקיד צו א צווייטן תפקיד. כאטש וואס בדרך כלל איז לימוד התורה די גרעסטע מצוה; ווי חז"ל זאגן (מ"ק ט:): "וכל חפציד לא ישוה בה - אפילו חפצי מצוה", אבער עס איז פארהאן אמאל א מצוה וואס די גמרא רופט עס דארטן: "אי אפשר לעשותה על ידי אחרים" - עס איז נישטא קיין צווייטער אין דעם פלאץ - וועלכער טויג דערצו אזוי אויך אים, וואס אין זאז פאל איז ער מחויב עוסק צו זיין אין דעם.

'עצלות' וואס מען דערקענט נישט - נאכצולאזן די אייגענע נקודה אין עבודת ה'
דאס איז איין דוגמא פון א באהאלטענע 'עצלות' וואס דער מסילת ישרים רעדט דא. עס איז א מחלה וועלכע דערקענט זיך נישט באלד פונדוריסן, ווייל למעשה זעט יעדער איינער ווי דער מענטש טוט א גאנצן צייט מצוות און מעשים טובים מיט א זריזות! קיינעם וועט נישט איינפאלן אז דער מענטש ליידט אויף עצלות! אבער אינאמת'ן איז ער אנגעשטעקט מיט א באהאלטענע עצלות! ער איז פויל צו טון די ריכטיגע זאך - וואס ער ביי זיך ווייסט גאנץ גוט וואס מען פארלאנגט פון אים בעיקר - נאר ער האט א יצר הרע פון עצלות וואס מאכט אים א כבודות און נאכגעלאזנקייט אויף 'זיין' ספעציעלע נקודה. ווייל א גלייכער מענטש ווייסט בעצם וואס ער דארף צו טון און וואס זיין עיקר עבודה דארף צו זיין, נאר דער עצלות דערלאזט נישט אז ער זאל דאס באמערקן. דאס דערקענט זיך נישט פון אנהייב, נאר שפעטער אין לעבן - ווען עס וועט זיך ארויסשטעלן אז ער איז אין ערגעץ נישט אנגעקומען, ווייל ער האט נישט געטון דאס וואס עס האט זיך געפאדערט פון 'אים' - נאר דעמאלט וועט שוין זיין צו שפעט צוריקצודרייען. דעריבער דארף מען זיין א חכם און האבן דעם זריזות זיך צו אונטערזוכן מיט אן אמת'ע בדיקה: וואס איז 'מיין עבודה' אויף דער וועלט?! וואס וויל דער רבוננו של עולם פון 'מיר'?! און דעמאלט וועט ער קענען דערקענען דעם מחלה פון 'עצלות', און זיך נישט לאזן דערפון, נאר טון 'זיין' עיקר זאך.

ב.

ושוחד לא תקח: זיך נישט לאזן נארן פון 'ענינים' - נאר זיצן און לערנען

יצר הרע, נאר זיך עקש'נען צו זיצן און לערנען! אודאי דארף מען ארבעטן אויך אויף תפלה און אויף תיקון המידות וכדומה, אבער דעם עיקר עסק - דארף מען מאכן פון לימוד התורה.

נישט זיין צושפרייט אויף עטליכע זאכן - נאר בלייבן קאנצענטרירט אויף איין זאך: לימוד התורה

אין אנדערע ווערטער: 'זריזות' מיינט, זיך קאנצענטרירן אויף איין זאך און אריינלייגן אלע כוחות אין דעם. פונקט ווי אין ביזנעס למשל, איז פארהאן מענטשן וואס האבן טויזנט געשעפטן, און זיי קומען קיינמאל נישט אן צום עיקר - אויפצובויגען זייער הויפט ביזנעס. וועלך די ביזנעס ראטגעבער עצה'ן פארן מענטש: "הער שוין אויף צו זיין פארנומען מיט אנדערע זאכן! קאנצענטריר זיך בלויז אויף די איינע ביזנעס! זיי משקיע דערין דיין גאנצן כח, געלט און צייט - וועסטו זען ווי דו וועסט מצליח זיין!". די זעלבע זאך אין עבודת ה', ווילאנג דער מענטש האט אסאך זייטיגע עבודות, וועט ער נישט מצליח זיין אין 'זיין נקודה', אין 'זיין עיקר' עבודה; זריזות מיינט, אז מען עצה'ט פארן בחור: "זיי נישט פארנומען מיט אזויפיל ענינים! קאנצענטריר זיך בלויז אויף תורה! זיין לערן יום ולילה אן אויפהער - וועסטו שוין אליינס זען וויפיל דו וועסט מצליח זיין!".

מעשי יצר: ער שיקט אים אונטער מצוות - כדי ער זאל נישט האבן קיין צייט צו לערנען

אסאך מאל ווען מען זאגט פאר אזא סארט פרומער בחור אז זיין ווירטשאפט טויג נישט, און ער דארף זיך אריינווארפן אין לערנען - וויל ער דאס נישט מקבל זיין, ווייל ער פארשטייט נישט וואס מען וויל פון אים: "איך בין דאך פארנומען א גאנצן טאג בלויז מיט מצוות?! דאך כאפ איך א מקוה און דא לערן איך אביסל 'חק', דא זאג איך

עבודה קומט בכלל פון א גוטן מקור. ווייל אויב איז ער דא מיט א ריינע כוונה צו טון דעם רבוננו של עולם'ס רצון - טא, פארוואס פארשטייט ער נישט אז 'לימוד התורה' איז דער עיקר?! חז"ל זאגן דאך (פאה פ"א מ"א): "ותלמוד תורה כנגד כולם!?! תורה איז דאך דער רוקנבין פון גאנץ עבודת ה'?! אויב וועט ער לערנען פליסיג - וועלן שוין אויטאמאטיש אלע זיינע אנדערע עבודות נתעלה ווערן און באקומען אן אנדערע צורה!

דער יצר הרע וועט דיר אלעס לאזן - חוץ לערנען א בלאט גמרא

דער ראפשיצער רב זי"ע זאגט אין זרע קודש (פרשת שופטים ד"ה לא תקח שוחד) אז א מענטש דארף נזהר זיין נישט צו נעמען קיין שוחד פונעם יצר הרע. און ער כאפט אן א דוגמא: ווען א מענטש וויל טון א גרויסע זאך אין עבודת ה', ווי צום ביישפיל, לערנען תורה מיט התמדה, וועט דער יצר הרע אים אונטערשיקן אנדערע מצוות. דערפאר זאגט די תורה: נעם נישט קיין שוחד פונעם יצר הרע! נעם נישט זיינע מצוות - ווייל ער וויל דיר בלויז פארבלענדן די אויגן דערמיט! ער וועט דיר אריינלייגן אין אנדערע מצוות, כדי דו זאלסט נישט לערנען א בלאט גמרא! דאס האט מען אייביג געוואוסט ביי חסיד'ישע אידן, אז דער יצר הרע קען אלעס באשטיין - ביז צו דער גמרא! ער וועט דיר לאזן טון אלעס - אבער ווען עס קומט צו דער גמרא - וועט ער זיך פארלייגן! מען האט דאס געוואוסט אלס 'כלל גדול', אז 'לימוד התורה' איז פון די זאכן וואס מען דארף ממש דורכברעכן מחיצות; ווי חז"ל זאגן (ברכות ס"ג): "זאת התורה אדם כי ימות באהל - אין התורה מתקיימת אל במי שממית עצמו עליה", מען דארף אסאך גייעה בתורה, עס איז נישט אזוי גרינג. און מען דארף אנווענדן אלע כוחות זיך נישט צו לאזן פונעם

דער עיקר חסידות איז לימוד התורה

מען וועט עס מער אויסשמועסן בנוגע צו א בחור: ווען א בחור גייט אריין אין עבודת ה' עט ער פאר זיך זייער א ברייטן פעלד פון גאר אסאך ענינים אויף וואס מען דארף ארבעטן, מען דארף ארבעטן אויף 'תורה', אויף 'קיום המצוות', אויף 'תפלה' - וועלכע איז ממש א גאנצע מקצוע אין עבודת ה' - אויף 'תיקון המידות', וכדומה נאך אסאך ענינים וואס מען דארף ארבעטן. ווען מען פרעגט א בחור: "וואס איז דיין עיקר זאך וואס דו ביסט עוסק?!" - טאמער איז זיין ענטפער: "איך האב נישט קיין 'עיקר זאך'! איך בין עוסק אין אלעס! אביסל אין דעם און אביסל אין דעם!" - דעמאלט איז א סימן אז דער בחור איז נישט אויף די ריכטיגע שינעס און ער וועט נישט מצליח זיין אין עבודת ה'. ווייל א בחור דארף וויסן: דער עיקר עבודת ה' פון א בחור איז לימוד התורה! אין דעם דארף ער אריינלייגן אלע זיינע כוחות! תורה איז דער 'עיקר' און אלעס אנדערש איז א 'טפל'! דאס איז די הוראה פאר יעדן בחור! בלויז ביי אינגעלייט ווערט עס אפגעטיילט - יעדער מיט זיין עבודה - אבער א בחור דארף וויסן מיט א פשטות: זיין עיקר זאך איז 'לימוד התורה' און 'קנין תורה'! ער דארף אריינלייגן אלע זיינע כוחות אויף צו לערנען ווי מער, אויף צו שטייגן אין לערנען ווי מער און אויף צו קונה זיין תורה ווי מער. דאס איז דער עיקר עבודה פון א בחור.

א בחור דארף לייגן א דגוש אויף איין זאך: לימוד התורה

מען זעט אמאל א בחור וואס ער טוט אלע אנדערע זאכן - אויסער לערנען! ער דאוונט באריכות, ער האט זיך פארשידענע סארט פרומקייטן און 'ענינים', ער ארבעט אפילו אויף די מדות - אבער ער לערנט נישט. אויף אזא בחור איז דא א גרויסע פראגע-צייכן, צי זיין גאנצע

תורה איז דאך אזוי ריזיג, ברייט און טיף, ממש אין סוף, עס איז דאך פארהאן אזויפיל 'חלקי התורה' וואס מען דארף קונה זיין – אז עס איז ממש נישטא קיין צייט! דאס גרעסטע זריזות דארף מען האבן אין לערנען!

אין ישיבה איז דא גענוג צייטן פון 'בין הסדרים', שבתים און 'בין הזמנים' – וואס א בחור קען זיך ארויסגעבן זיינע כוחות בשלימות! אזוי אויך אין די סדרי הישיבה אליינס איז פארהאן גענוג וועגן וויאזוי מען קען שטייגן מער און מער, און קונה זיין די מסכתא – וואס מען לערנט אין ישיבה – אויף א פארנעם פון גדלות. ער דארף נאר וויסן ביי זיך: איך בין מוכן צו זיין א גדול!

און יעדעס מאל זינגט ער דעם אלטן פזמון: "עס איז גארנישט! עס איז נאר איין טאג! נישט געפערליך, מארגן וועט מען גיין אים ריצה השם!" אבער דער 'איין טאג' - חזר'ט זיך איבער טויזנט מאל! פון 'איין טאג' ווערט 'טויזנט טעג!' און נאך איידער ער קוקט זיך אום - איז ער שוין אן אלטער איד! און ערשט דעמאלט הייבט ער אן צו פארשטיין ווי גערעכט זיינע משגיחים אין ישיבה זענען געווען.

עס איז גרינגער צו טון אלע 'טפלים' - ווי צו טון דעם איינעם 'עיקר'

אלעס הייבט זיך אן מיט דעם יצר הרע, וועלכע רעדט צו דעם מענטש צו זיין פארנומען א גאנצן טאג מיט דברים טפלים, כדי אז דער 'עיקר' - זאל זיין ממש נאכגעלאזט. וואס באמת איז דאס נישט מער ווי א באהאלטענע מחלה פון 'עצלות', ווייל די אלע זייטיגע זאכן זענען אסאך גרינגער צו טון - ווי דער עיקר! ביי יעדן מענטש - דאס וואס עס איז זיין עיקר תפקיד אויף דער וועלט - דארטן פארלייגט זיך דער יצר הרע און דאס איז אים די שווערסטע זאך צו טון! דעריבער ברענגט אים דאס עצלות, צו לויפן פון די גרינגע זאכן און אפלאזן די שווערע זאכן. אבער עס איז אלעס אונטערגעשטעלט פונעם 'ערמומיות' פונעם יצר הרע! און צוביסלעכווייז וועט נתגלה ווערן דער חורבן; ווי דער פסוק זאגט (משלי כ"ד ל"ז): "ובא מתהלך רישך" - די ארימקייט וועט אנקומען ווי איינער וואס גייט זייער שטייט און פאמעליך. דעריבער דארף מען זיך גוט בארעכענען אין די בחור'ישע יארן, נישט צו זיין פארנומען מיט אזויפיל גוטע, טייערע און ליכטיגע ענינים, נאר האבן איין עיקר זאך: זיצן און לערנען טאג און נאכט מיט גרויס התמדה!

מדרגא לדרגא: פון 'משפחה שמחות' - ווערט עס 'בריאות הגוף'...

עס גייט דורך נאך אביסל צייט, גייט ער אראפ ער דרגא: ער ווערט פארנומען מיט 'שעבודי הגוף' - מיט דער טענה: "א מענטש איז דאך מחויב אפצוהיטן דאס געזונט! עס שטייט דאך בפירוש אין פסוק (משלי ג' ו'): "בכל דרכיך דעהו" - מען קען דינען דעם אויבערשטן מיט יעדע זאך! איך דארף שלאפן אכט שעה! איך קען נישט אנדערש אנגיין! דערנאך דארף איך אביסל 'הרחבת הדעת', איך דארף אביסל שפאצירן! דערנאך דארף איך אביסל שמועסן מיט מענטשן!". אזוי דארף ער א גאנצן טאג עוסק זיין אין דעם כלומר'שטן 'בריאות הגוף', און אודאי אלץ לשם שמים... עס איז פשוט 'ההכרח לא יגונה'... און ער כאפט נאכאלץ נישט אז דאס אלעס איז א תוצאה פון אן עצלות'דיג לעבן.

מדרגא לדרגא: פון 'בריאות הגוף' - ווערט עס פשוט 'פילע תירוצים'

אזוי וועט ער זיך אראפגליטשן מדרגא לדרגא, ביז עס וועט ארויסקומען אפן און קלאר אז ער איז פשוט א פולער מענטש. עס וועט שוין נישט הייסן 'מצוות' און 'ענינים', נאר עס וועט הייסן מיט דעם אפיציעלן נאמען: "עצלות". היינט וויל ער נישט גיין צום שיעור - ווייל ער וויל זיך אביסל אפרוען. מארגן גייט ער נישט צום דאווענען - ווייל עס איז א שטיקל 'יומא דפגרא'. איבערמארגן גייט ער נישט - ווייל עס איז אביסל צו קאלט. אן אנדערן טאג גייט ער נישט - ווייל עס דוכט זיך אים אז ער פיהלט זיך אפשר נישט אזוי גוט... אן אנדערן טאג דארף ער גיין אויף א 'ניחום אבליים',

ג.

ווי נעמט מען היינט די פארצייטישע 'גדולי תורה'!?

גדולים - ווי אמאל! פארוואס זעט מען עס נישט!?

גדולי ישראל האבן שוין די גדולי'ישע תכונות פון אלס קליין קינד

דער תירוץ דערויף איז, ווי דער חזון איש האט געזאגט: דאס 'גדלות בתורה' איז זייער געפאלן זינט עס איז דא ישיבות! די סיבה דערצו איז, ווייל א ישיבה באשטייט דאך פון א 'כיתה' - וואס דאס איז א צוזאמשטעלט פון בערך דרייסיג בחורים, וואס מען שטעלט זיי צו יעדע וואך א געוויסן 'שיעור' וויפיל מען מוז לערנען דער וואך. אבער אין תורה איז דאך פארהאן א מושג פון 'גדלות בתורה' וואס געווענליך הייבט זיך עס שוין אן פון קליינעווייז אן; ווי מען ווייסט די אלע מעשיות פון אונזערע גדולים, וואס אלס קינד האבן זיי שוין געקענט תורה ממש 'פלאי פלאים', און אזוי זענען זיי געוואקסן און כסדר געווארן נאך גרעסער און נאך גרעסער בלי גבול; ווי די גמרא זאגט (ברכות מה): "בוצין בוצין מקטפיה ידיע" - אז אנצוקומען צו 'גדלות' אין תורה, פאדערט זיך אז באלד קליינערהייט זאל מען שוין זען ביי אים מורא'דיגע גדלות'ן, וואס דאס ווייזט אז ער איז א ריינע נשמה און איז מסוגל צו 'גדלות', און שפעטער זעט מען טאקע ווי די תורה עפנט זיך פאר אים. ווייל די תורה איז א הייליגע זאך, און בלויז פאר אזא איינעם וועלכער איז ראוי און מסוגל צו זיין א 'גדול' - עפנט זיך די תורה פאר אים! און איינמאל די תורה איז אפן פאר אים, קען ער שטייגן און שטייגן, העכער און העכער.

ווען מען שטעלט אים צוזאם מיט פשוט'ע - ווערט ער פשוט

אין די מוסדות החינוך, נעמט מען אזא סארט

מען דארף קודם מכיר זיין ווי גרויס די תורה איז און וויפיל מען דארף אויסנוצן די צייט אויף צו קענען האבן עטוואס שייכות מיט תורה. חז"ל זאגן (אבות ב' ט"ו): "היום קצר והמלאכה מרובה". וויפיל מען קען דאס זאגן בכלליות אויף גאנץ עבודת ה' - קען מען עס אבער זאגן ספעציעל אויף תורה! ווייל תורה איז "ארוכה מארץ מדה" (איוב י"א ט'), תורה איז דאך אזוי ריזיג, ברייט און טיף, ממש אין סוף, עס איז דאך פארהאן אזויפיל 'חלקי התורה' וואס מען דארף קונה זיין - אז עס איז ממש נישטא קיין צייט! דאס גרעסטע זריזות דארף מען האבן אין לערנען! מען טאר נישט פארברענגען און מסיח'דעט זיין פון תורה קיין מינוט, נאר זיין דבוק דערין כסדר; ווי דער פסוק זאגט (יהושע א' ח'): "לא ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה". ווען א בחור האט אט דעם צוגאנג צו תורה - איז דא א שאנס אז ער זאל זוכה זיין אנצוקומען צו 'גדלות בתורה' - וואס דאס מיינט: די תורה עפנט זיך אויף פאר אים.

די מעגליכקייטן פון לערנען זענען היינט מער ווי אמאל - און דאך וואסן ווייניגער גדולי תורה

עס איז פארהאן א גרויסע קושיא - וואס אסאך עלטערע אידן פונעם פריערדיגן דור וואונדערן זיך: פארוואס וואקסן נישט היינט אויס קיין גדולי תורה! בעצם לערנען מען דאך היינט אסאך מער בחורים - ווי אמאל, עס איז היינט פארהאן אסאך בעסערע מגידי שיעור און בעלי הסברה - ווי אמאל, עס איז היינט פארהאן אסאך בעסערע און שענערע ספרים צו לערנען - ווי אמאל, און שענערע היכלי תורה וואו צו לערנען, נו וואלט דאך געדארפט אויסוואקסן היינט אסאך מער

ערליך 'התלים' און דא זאג איך אפ 'אכצן פרקים משניות' - וועלכע איז דאך א מורא'דיגער ענין און דא גיי איך מבקר חולה זיין אן עלטערן איד! וואס איז שלעכט?! איך טוה דאך נאר גוט!?!". אבער ער פארשטייט נישט אז דאס אלעס איז 'מעשי יצר' וועלכער האלט אים פארנומען א גאנצן טאג מיט גוטע זאכן, כדי אז דער 'רבי עקיבא אייגער' מיינט 'קצות' ואל בלייבן אומבאריט. ווייל דער יצר הרע ווייסט אז דאס איז דער עיקר, דעריבער וויל ער אים נישט לאזן אנקומען אהין.

מדרגא לדרגא: פון 'מצוות' - ווערט עס 'משפחה שמחות'

ווען א בחור ליגט נישט אין לערנען - איז עס נישט בלויז אז ער טוט נישט די עיקר זאך וואס ער דארף טון - נאר ער איז אנגעשטעקט מיט אן ערנסטע מחלה וועלכע וועט זיך נישט גוט אויסלאזן. צוביסלעכווייז וועט ער ווערן פארנומען - נישט בלויז מיט מצוות - נאר מיט זאכן וועלכע זענען אפשר אביסל ענליך צו מצוות; ווי למשל, יעדע שמחה אין דער משפחה מוז ער מיטהאלטן מיט אלע הידורים, א קלייניקייט?! ער האט א ברית... ער מוז יעצט פאר דעם אוועקלייגן א גאנצן טאג... דעם צווייטן טאג מאכט זיין פעטער חתונה, מוז ער שוין ארויסקומען פינף אזייער נאכמיטאג קיין מאנסי - וואס דאס מיינט אז א גאנצן פארמיטאג איז ער נאר פארנומען צו טרעפן א וועג - און נאכדעם דארף ער מיטהאלטן די גאנצע חתונה בהידור רב, ער קומט אהיים פארטאגס און דעם קומענדיגן טאג איז גע'הרג'עט. וכדומה אזעלכע שיעבודים וואס ער נעמט זיך אליינס - וואס האבן שוין נישט צו טון מיט קיין מצוות און 'ענינים', עס איז נאר פשוט א תוצאה פון אן עצלות'דיגן לעבן.

אין 'חכמת התורה' איז נישט פארהאן אזא מושג ווי 'שלימות'

עס איז פארהאן א מושג - וועלכע איז נישט אזוי באקאנט פאר בחורים אין ישיבה - דאס איז דער מושג פון 'גדלות' אין תורה. עס איז וויכטיג אז א בחור זאל וויסן דערוועגן און שטרעבן אנצוקומען דערצו. ביי אלע 'חכמות הטבע' איז נישטא אזוי ווייט דער מושג 'גדלות' - בעיקר איז בלויז פארהאן אזא מושג ווי 'שלימות', מען שטודירט די חכמה אין קאלעדזש פאר עטליכע יאר, ביז מען קומט אן צום שפיץ שלימות און דארטן שטעלט מען זיך אפ. און פאר דארט און ווייטער איז נישטא אזא גרויסע חילוק. אבער חכמת התורה איז נישט אזוי! ביי תורה איז נישטא אזא מושג ווי 'שלימות', ווייל עס 'איך סוף' תורה איז א וועלט וואס ענדיגט זיך קיינמאל נישט!

ביי חכמת הטבע איז נישטא אזא מושג ווי 'גדלות'

ביי תורה איז אבער פארהאן אזא מושג ווי 'גדלות בתורה' און 'גדולי התורה' - וואס זייער גדלות באשטייט פונדעם וואס די תורה האט זיך אויפגעעפנט פאר זיי! זיי זענען געווארן נאנט צו דער תורה, ממילא האבן זיי באקומען פון דער תורה אן 'אין סוף'דיגער כח, וואס איז ממש 'למעלה מדרך הטבע' צו קענען געדענקען אזויפיל תורה, מחדש צו זיין אזוי שנעל און אזוי טיף אין תורה, און בכלל זיין דבוק אין תורה - אויף א גדולי'שן אופן.

צו ווערן א גרויסער מענטש - מוז מען קודם וויסן ווי גרויס די תורה איז

איינע פון די הויפט תנאים אנצוקומען צו 'גדלות' אין תורה, איז דער ענין פון 'זריזות' אין לערנען.

אינגל און בחור - וועלכער איז עתיד צו זיין א 'גדול' - און מען לייגט אים אריין אין א כיתה צוזאמען מיט אנדערע קינדער און ער דארף לערנען שוה בשוה מיט זיי - אין דער צייט וואס עס איז פארהאן א 'הימל און ערד' חילוק צווישן זיי! דער איז א פשוטער בחור און דער האט גדולי'שע תכונות! **ער קען אויסוואקסן דער קומענדיגער גדול הדור! און דורכדעם וואס מען שטעלט זיי צוזאם, האלט מען אים צוריק פון 'גדלות'! ער ווערט פארמאכט, און זיינע אלע גדולי'שע תכונות ווערן פארשלאפן! ווייל דער ענין פון 'צמצום' - נעמט אוועק די גאנצע שאיפה צו גדלות; ווי געשמועסט, אז איינע פון די תנאים אויף 'גדלות' - איז צו האבן א 'זריזות' און מכיר זיין אז 'היום קצר והמלאכה מרובה', און דעמאלט עפעס זיך די תורה אויף פאר אים, אבער אז מען שטעלט אוועק א שיעור פון דער וואך - וואס לויט זיינע כוחות הנפש איז עס פונקט פארקערט, 'המלאכה קצר והיום מרובה'... דער טאג איז צו לאנג פאר אים - אויטאמאטיש שלאפן איין זיינע גדולי'שע כוחות. דאס איז די פשוט'ע סיבה פארוואס עס וואקסן נישט אויף היינט קיין 'גדולי התורה'.**

די ישיבות האבן גאר שטארק געהויבן דעם סטאנדארט פון לימוד התורה

אודאי איז א ישיבה א גוטע זאך און מען האט דאס געמוזט אוועקשטעלן. און אין אלגעמיין האט עס גאר שטארק מוסיף געווען 'הצלחה בתורה!' די ישיבות האבן אוועקגענומען דעם עס-הארצי'שקייט פון כלל ישראל! אמאליגע צייטן איז געווען אסאך עמי הארצים, און היינט שטעלט מען אוועק, אז כמעט יעדער איינער קען אפגעלערנען א שטיקל גמרא. אזוי אויך האבן די ישיבות געהויבן דעם שטאפל פון 'הבנה' אין תורה - אויף א געוואלדיגן פארנעם, עס איז פארהאן גוטע מגידי שיעור וואס זענען גוט מסביר תורה מיט דעם גאנצן לומדות פון דער סוגיא, און בחורים האבן היינט א ברייטקייט און טיפיקייט אין לערנען. אין דעם ענין קען מען ממש זאגן: "אכשר דרא" ווייל פארצייטנס אין אלגעמיין איז מען נישט געווען אויסגעקאכט אין 'עיון' - וויבאלד מען האט נישט אויסגעלערנט פארן עולם די 'דרכי הלמוד', מען האט דאך נישט געלערנט אין א ישיבה, נאר מען האט געלערנט אין 'שטיבל' - צי מיט א חברותא צי אליינס פאר זיך - דערפאר האט מען געלערנט זייער שטחיות'דיג, מען האט נישט פארשטאנען וויאזוי צו צענעמען א סוגיא ריכטיג. דאס זענען טייל פון די מעלות פון די היינטיגע ישיבות וועלכע האבן באמת אויפגעוויבן דעם 'קרן התורה' בכללות.

מכאן הקריאה יוצאת: בחור, דו קענסט נאך וואקסן א גדול

פון דער אנדערער זייט, איז אבער פארהאן געוויסע לעכער אינעם סיסטעם - בעיקר פארן 'חיד' - וועלכער וואלט געקענט אויסשטייגן העכער, אבער אודאי קען מען נישט טוישן דעם סדר פון תלמוד תורה און ישיבה, ווייל אזוי דארף עס צו זיין. נאר די סיבה פארוואס מען רעדט דערפון, איז כדי צו אפגעלירן צו די בחורים וואס זיי שפירן ביי זיך אז זיי קענען ווערן אויסוואקסן 'גדולים', נאר זיי האבן קיינמאל נישט מכיר געווען זייער אייגענע 'גדלות' - צוליב דעם וואס מען האט זיי צוזאמגעשטעלט מיט אנדערע קינדער און בחורים - זאלן זיי זיך אויפועקן און אנהייבן נוצן זייערע גדולי'שע תכונות און כשרונות! אין חדר האט ער טאקע כמעט נישט געקענט לערנען אליינס, אבער אין ישיבה איז דא גענוג צייטן פון 'בין הסדרים', שבתים און בין הזמנים - וואס א בחור קען זיך ארויסגעבן זיינע כוחות בשלימות! אזוי אויך אין די סדרי הישיבה אליינס איז פארהאן גענוג וועגן וויאזוי מען קען שטייגן מער און מער, און קונה זיין די מסכתא - וואס מען לערנט אין ישיבה - אויף א פארנעם פון גדלות. א בחור זאל וויסן אז עס איז נאכנישט צי שפעט! ער קען נאך אויסוואקסן אן אמת'ער גדול בתורה! און אז מען הייבט אן אלס בחור, וועט ער שפעטער נאך דער חתונה - ווען ער וועט שוין אינגאנצן אין זיין אייגענע רשות - קענען משלים זיין אלץ וואס ער האט פארפעלט אלס בחור! ער דארף נאר וויסן ביי זיך: איך בין מוכן צו זיין א גדול! און ער טאר נישט זיין צופרידן מיט די השגות און רגילות'ן וואס ער האט געהאט אלס בחור - נאר ער דארף זיך אויפהייבן פון די צמצומים, און לערנען מיט גדולי'שע השגות, סיי דער כמות און סיי דער איכות - זאל זיין צוגעפאסט צו זיינע גרויסע כוחות הנפש. און דעמאלט וועט זיך די תורה אויפגעפענען פאר אים, און ער וועט קענען גיין און גיין טיפער און ברייטער - אן קיין עק, און ער וועט זיך ממש נישט קענען אפרייסן פון תורה - פון גרויס תשוקה וואס ער וועט באקומען צו דער תורה, ביז ער וועט טאקע אויסוואקסן א גדול בתורה.

אל המחנות! (1). ואמר באזנו של הרה"ק מצאנו כי 'מוריד שאול ויג'על' (ש"א ב, ו) הוא בגי' דתן ואבירם, וכמו שאמר חז"ל (סנהדרין קח). כי פסוק זה קאי עליהם. צעק הרה"ק מצאנו בהתלהבות: 'דער אלטיטשקער קען נאך, דער אלטיטשקער קען נאך!' (הרבי הזקן עדיין יכול!).

• צדיקי בית דזיקוב היו פחדנים גדולים כידוע, וירשו זאת מן הרה"ק שהיה פחדן גדול, ואכמ"ל בביאור הנהגה זו. ומספרים העולם על כך, כי בתקופת הרה"ק התפרסם פעם בכתבי העת בשם חכמי הטבע כי כוכב אחד הולך ומתקרב אל העולם, וכאשר יפלו חלקים ממנו על העולם יעשה חורבן גדול בכל העולם, והיה המדובר שיגיע אל העולם בתוך שנה או שנתיים. התפחד הרה"ק מזה מאד, ושלח אל הרה"ק מצאנו לשאול אותו על הדבר. ענה לו הרה"ק מצאנו: 'לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גילה סודו לעבדיו הנביאים, איך ווייס נישט דערפון!' (אני אני יודע מזה), ואכן לא היה מזה דבר.

• פעם אחת פרצה מלחמה בין אונגארן לעסטרייך, כאשר מרדו בני מדינת אונגארן בקיסר של עסטרייך, וראש המורדים היה נקרא 'קאָשעט ליי' והוא הבטיח הרבה דברים ליהודים, שיתן להם רשות וחופשיות [רעכטן און פרייהייט] לנהוג ביהדותם בגלוי כרצונם. באותה תקופה נפגש הרה"ק מצאנו עם הרה"ק באיזה מקום ושוחחו ביניהם על המלחמה המתקרבת, ענה הרה"ק מצאנו ואמר: 'מחותרן, איך הער אז ביים קיר"ה אין הויף זענען גרייט גזירות אויף אידן!' (מחותרן, אני שומע כי בהיכל הקיר"ה - קיסר ירום הרוי, מלך עסטרייך - מוכנים גזירות על היהודים), ולכן המשיך ואמר: 'איך מיין אז ס'וואלט געוועהן כדאי אז דער קאָשעט זאל זיגן' (אני סבור כי יהיה כדאי שקאשעט' זה יצא). אמר הרה"ק: 'חס ושלום! וואס זאגט דער מחותרן, ער מיינט דאך נאר שְמְדוּת!' (חס ושלום! מה אומר המחותרן, והרי הוא מתכוין רק לשמדות). דהיינו שהוא רוצה לתת זכויות ליהודים בכדי שיתקלקלו ויתקרבו אל הגויים ח"ו, כמו שאכן היה בכל אותם המקומות שנתנו 'שויון זכויות' ליהודים. המשיך הרה"ק ואמר בתוקף: 'ווי שוואך איך בין, וועל איך אנטקעגן גיין מיט מיין משניות פארטאגס, ביז מ'וועט אים זיגן' (כמה שהנני חלש, אלך לנגדו בכח שיעור המשניות שלי לפנות בוקר, עד שינצחו אותי). אמר הרה"ק מצאנו: 'אזוי זאגט דער מחותרן?! בְּטֵלָה דְעֵתְּ! (כך אומר המחותרן?! בללה דעת!)', ואכן כאשר הסכימו ביניהם כך היה, וניצחה מלכות עסטרייך. כאשר לקחו בשביה את 'קאשעט ליי' שוררו צבא עסטרייך איזה ניגון, והביאו את הניגון אל הרה"ק, וקבע לשורר את זה הניגון ביוצרות ל'ד' פרשיות על פיוט 'א-ל נא לעולם תוערין'.

• הרה"ק מצאנו ז"ע היה מחזיק טובה להרה"ק הרבי רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע, על אשר הביאו אל אביו הרה"ק מראפשיץ ז"ע. כי הרה"ק מצאנו יצא בצעירותו לבקש לו רב ומדריך בעבודת ה', וכאשר היה על אם הדרך פגש אותו הרה"ק, והכיר בו שהוא עובד ה' וצדיק, ועל כן המליץ לו לבא עמו אל אביו הק' לראפשיץ.

בהיותם יחד בדרכם ראה הרה"ק את הרה"ק מצאנו בשעת תפלתו, וראה שהוא עושה כמה תנועות משונות מרוב התלהבות בעת התפלה, כי כך היה דרכו של הרה"ק מצאנו תמיד. התחיל הרה"ק לחשוש שמא יהיו לאביו הק' טענות עליו, למה הביא אברך כזה לראפשיץ. כי אצל הרה"ק מראפשיץ היה הכל צריך להיות בדרך הרגיל, שיהיה איש מובלע בין אנשים, בלי בליטות ודברים משונים. ולכן חשש הרה"ק עד מאד, מה יגיב אביו למראה אברך הזה. אכן למעשה כאשר הגיע הרה"ק עם הרה"ק מצאנו לראפשיץ, הודה לו הרה"ק מראפשיץ מאוד, ואמר לו: 'יישר כח דו האסט אים געברענגט!' (יישר כחך שהבאתו!).

• פעם נפגש הרה"ק עם הרה"ק מצאנו ושוחחו ביניהם, בתוך הדברים אמר הרה"ק אל הרה"ק מצאנו: 'אז איך זאג תורה, זיצט דארט מיין מאיר'ל און שמעקט טאבאק, און מיין משה'לע מאכט זיך מיט די בארד, און זיי רעדן זיך איין אז זיי קענען זאגן שענער תורה פון מיר' (כאשר אני אומר דברי תורה, יושב לו בני מאיר'ל - הרה"ק בעל אמרי נועם ז"ע - ומליח לו טאבאק, ובני משה'לע - הרה"ק מראזוואדוב ז"ע - ומסלטל בזקנו, ושניהם מדמים בנפשם כי הם יכולים לומר דברי תורה נאים יותר ממני). אמר לו הרה"ק מצאנו: 'און אפשר טאקע?' (אולי אכן כן הוא הברך?), ענה הרה"ק: 'אָה! ווי האבן זיי מיין מוח'! (אה! וכי איך יש להם את המוח שלי?). והיה כ"ק רבינו ז"ע אומר כי בפשטות היו באמת האמרי נועם והרה"ק מראזוואדוב אומרים דברי תורה נאים יותר מאביהם, כי שניהם היו אומרים מאמרים ארוכים ונאים, ואילו הרה"ק היה בעיקר אומר דברים קצרים ורמזים. אבל פנימיות דברי תורתו של הרה"ק היה במדרגה אחרת לגמרי, כי מה שהיו רבוה"ק אומרים בדבריהם בגלוי, לא היה בכלל מה שהיו מכוונים בזה, ועל זו הפנימיות אמר 'ווי האבן זיי מיין מוח'.

• פעם ישבו ביחד הרה"ק מצאנו ז"ע עם הרה"ק באיזו סעודה, וביקש הרה"ק מצאנו מן הרה"ק שיאמר תורה, אבל הרה"ק לא רצה. הפציר בו הרה"ק מצאנו כמה פעמים, עד שענה הרה"ק ואמר לו: 'איך מוז עפעס זאגן תורה צום עולם? איך וועל זאגן תורה נאר פארן מחותרן! (וכי מוכרח אני לומר דברי תורה אל כל היצבור? אומר דברי תורה רק

